

એક સુંદર મજાના જંગલમાં બધા પશુઓ સંપથી રહેતા હતાં. બધાને જંગલમાં પૂરતો ખોરાક અને રહેવા માટે સારી જગ્યા હતી પણ બધાને એક વાતની મુસીબત હતી. આ જંગલનો રાજા વાઘ અને તેનો મંત્રી વરુ ખૂબ જ કપટી અને લૂચ્યા હતાં. જંગલના કોઈને કોઈ પ્રાણીનો તેઓ ખોટી રીતે વાંક કાઢી તેને મારી નાખી, બંને ખાઈ જતા, તેથી બધાને આ અન્યાયી વાઘનો હંમેશા ડર રહ્યા કરતો. આજ જંગલમાં એક ઊંટ પણ રહેતો હતો. આ ઊંટ જંગલની બધી વનસ્પતીને જાણતો હતો અને તેમાંથી જુદી જુદી દવાઓ બનાવી જંગલના પ્રાણીઓની તે દવા કરતો હતો. આથી ઊંટભાઈ વેદ તરીકે જંગલમાં ખૂબ જાણીતા થઈ ગયા. ઊંટભાઈનો મિત્ર શિયાળ પણ ઊંટભાઈની સાથે રહી તેને બધી બાબતોમાં મદદ કરતો.

ઊંટભાઈને જોઈ વાઘે તેને મીઠો આવકાર આપી કહ્યું. આપ ગમે તેમ કરી મને સાજો કરી દો. પછી આપને હું મોટું ઇનામ આપીશ

હવે એક વખત વાઘભાઈ ગામમાં શિકાર કરવા ગયેલા અને ભીલોના સંક્રામાં આવી પડ્યા. ભીલોએ તીરોના મારો ચલાવી વાઘને પકડવા તેની પાછળ પડ્યા. વાઘ તો માંડ માંડ જીવ બચાવી તેની ગુફામાં આવ્યો. પરંતુ ભીલોના બાણોથી તેનું શરીર વિંધાઈ ગયું હતું. દરદથી પીડાતો તે ખૂબ મોટેથી બૂમો પાડવા લાગ્યો. તેની

રાડ સાંભળી તેનો મંત્રી વરુ તેની પાસે દોડી આવ્યો. વાઘની હાલત જોઈ વરુએ કહ્યું. આપ જરા પણ ગભરાતા નહીં હું હમણાં જ ઊંટને બોલાવી લાવું છું તેની દવાથી આપ થોડા દિવસમાં સાજા થઈ જશો. એમ કહી વરુ તો તરત ઊંટભાઈ પાસે આવ્યો અને રાજાનો હુકમ સંભળાવી રાજાની દવા કરવા આવવા જણાવ્યું બાજુમાં જ શિયાળભાઈ ઉભા હતા. તેણે ઊંટભાઈને કહ્યું ‘આ વાઘ આપણા ઘણા ભાઈઓને વગર વાંકે મારી ખાઈ ગયો છે, માટે તે મરતો હોય તો મરવા દો. તેની સારી દવા ન કરતા અવળી દવા આપો કે જેથી તે જલ્દી મરી જાય. જો તે સાજો થશે તો આપણને પણ નહીં છોડે. પણ

ઊંટભાઈએ શિયાળની વાત માની નહીં. તેને મનમાં થયું કે જંગલના રાજાની દવા કરી તેને સાજો કરશે તો જંગલમાં પોતાનું માન વધી જશે. અને પોતે રાજાનો માનીતો થઈ જશે. આમ વિચારી તેણે શિયાળભાઈને કહ્યું મારો ધંધો બીજાને દર્દમાંથી મુક્ત કરવાનો છે. અને તે મારી ફરજ પણ હોય. હું મારી ફરજ ચુકીશ નહીં, આમ તે બધી દવાઓ લઈ વાઘ પાસે આવ્યો.

આપને લેપ લગાડી જઈશ. આપ થોડા દિવસમાં જ સાજા થઈ જશો. આમ દરરોજ ઊંટભાઈ વાઘ પાસે આવી તેના ઘા ઉપર લેપ લગાડી દેતાં. વાઘભાઈ તો દિવસે દિવસે સારા થતાં ગયા. જ્યારે વાઘભાઈ પૂરા સાજા થઈ ગયા ત્યારે ઊંટભાઈએ કહ્યું હવે તમે બરાબર

સાજા થઈ ગયા છો. હવે તમારે દવાની જરૂર નથી મને તમારે જે ઇનામ આપવું હોય તે આપી દો. આ સાંભળી વાઘભાઈએ પાસે બેઠેલા વરુને કહ્યું, આ ઊંટ બહુ લાલચુ અને અવિવેકી છે. હજુ હમણાં જ હું સાજો થયો છું ને તે ઇનામની માંગણી કરે છે. રાજા પાસે પીરજ રાખવાનું તે શીખ્યો જ નથી. આપણે કેટલાં દિવસથી ભૂખ્યા છીએ છતાં આ ઊંટને જીવતો જવા દીધો છે. એ તેનું મોટું ઇનામ છે. પણ તેના અવિવેક બદલ આપણે તેને મારી ખાઈ જઈશું. હું ઘણા દિવસોથી ભૂખ્યો પણ છું. આ સાંભળી વરુએ પણ તેમાં સૂર પુરાવ્યો અને કહ્યું રાજા માટે તો ઊંટભાઈએ કુરબાની આપવી જ જોઈએ એ એની ફરજ પણ છે. આ બધું સાંભળી રહેલા શિયાળે આગળ આવી બે

સાથે રહેવાથી મને પણ ભીમારીની લક્ષણની જાણ છે. આપની આંખ લાલ થઈ ગઈ છે. કારણકે દવાની બધી ગરમી આપની આંખ ઉપર આવી ગઈ છે. તેથી પહેલાં ઊંટભાઈ પાસે આપની આંખની દવા કરાવી લ્યો. નહીંતર આપની આંખ જશે તો આપ આંધળા બની જશો અને આમ થશે તો જંગલના રાજ્યનું શું થશે? માટે મારી વિનંતી છે કે ઊંટભાઈ પાસે આપ આંખ સાજા કરાવી લ્યો. પછી ઊંટભાઈ કુરબાની આપવા તૈયાર જ છે. ત્યાં સુધી આપની ભૂખ મટાડવા આપનો મિત્ર વરુ કુરબાની આપે. વરુ આપનો મિત્ર અને મંત્રી હોવાથી તેની ફરજ પણ છે. વાઘભાઈને શિયાળની વાત સાચી લાગી. તેણે ઊંટભાઈને હુકમ કર્યો, ‘જલ્દી મારી આંખો સાજા કરી દો.’ ઊંટભાઈ અને શિયાળ દવા લેવા પાછા પોતાના રહેઠાણ ઉપર આવ્યા. આ બાજુ વાઘ પાસે બેઠેલા વરુને પંજાથી મારી નાખી તેનું ભક્ષણ કર્યું.

આ બાજુ શિયાળભાઈએ ઊંટભાઈને સલાહ આપી આ વાઘના રામ રમાડી દો. નહીંતર તમારા રામ રમી જશે. માટે મારું કહેવું માનો તેને ઝેરી વનસ્પતી ખવડાવી મારી નાખો અને જંગલને નિર્ભય બનાવો. ઊંટભાઈને શિયાળની આ યુક્તિ ગમી ગઈ તેણે જંગલમાં ઝેરી વનસ્પતી શોધી વાઘભાઈને દવા તરીકે ખવડાવી દીધી. આથી વાઘ તો થોડા સમયમાં જ મરી ગયો. આખા જંગલના પ્રાણીઓ તેના બેસણામાં આવ્યા પરંતુ શોકના બદલે આનંદ માણવા લાગ્યા. લૂચ્યા વાઘ અને વરુના ભયથી આખું જંગલ ભયમુક્ત થયું. તેના માનમાં બધા પશુઓએ સભા ભરી અને ઊંટભાઈને શાબાશી આપી સાથે ઊંટ વેદનું માનવાચક બીરુદ આપ્યું. બસ ત્યારથી જે દવા કરે છે. તેને સમાજ ઊંટવેદ કહે છે.

-વસંતભાઈ રાજયગુરુક

અનુકરણ એ મરણ

શેઠ સાથે વિવેક બુદ્ધિ વાપરી નીતિથી શાણપણથી વર્તવું પડે. નહિ તો દેખાડેખી બીજાની જેમ અનુકરણ કરવા જઈએ તો પાણીયું મળી જાય.

અતો, ફતો અને રતો ત્રણે મિત્રોહતા. નોકરી માટે શહેરમાં ગયા. ત્રણે જુદે જુદે સ્થળે નોકરીએ રહ્યા. એક દિવસ ત્રણે મિત્રો

અતાને ત્યાં ભેગા થયા. શેઠ બહારથી આવ્યા. અતાને યા મૂકવા જણાવ્યું. અતાએ શેઠને ખખડાવી નાખ્યા. મહેમાન આવ્યા છે દેખતા નથી, ઉતાવળ હોય તો જાતે બનાવી લો. રતો બોલ્યો, આ તું શું બોલે છે. ‘શેઠિયાઓને તો તત્તાવી નાખવા પડે.’ એકવાર અતો અને રતો ફતાને મળવા ગયા. શેઠાણીએ

બજારથી શાક લઈ આવવા ફતાને કહ્યું, ફતાએ શેઠાણીને રૂઆબથી કહ્યું, જોતાં નથી મારા મિત્રો આવ્યા છે. જાતે જઈને લઈ આવો. ગરબડ કરતાં નહિ.

અતો અને ફતો આસાનીથી રહે છે મારે તો શેઠની વેઠ કરવી પડે છે. ત્રીજાવાર અતો ને ફતો રતાને ત્યાં મળ્યા. શેઠે અતાને કામ બતાવ્યું. રતો પેલા બેની જેમ શેઠને બોલ્યો, દેખતા નથી મારા મિત્રો મળવા આવ્યા છે. સાંભળતાં જ શેઠનો પિત્તો ગયો. નોકરીમાંથી પાણીયું આપી દીધું.

અતો ફતો રતાને સમજાવવા લાગ્યા. નોકરી દાદાગીરીથી નહિ નરમાશથી કરાય. રતો નહિ ઘરનો નહિ ઘાટનો બની ગયો.

બીજાએ આમ કર્યું હું પણ તેમ કરું તે કેમ ચાલે? આંધળુ અનુકરણ થાય નહિ. પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ રાખવો પડે

હાથના કર્યા હેયે વાગ્યા. રતાએ પેલા બેને કહ્યું તમે બે જણે પણ શેઠ સામે જો હુકમી નહોતી કરી? અતો બોલ્યો, મારા શેઠે પડોશીને ઘેર ચોરી કરેલ હું દેખી ગયેલ ત્યારથી તે મારાથી ગભરાય છે. તેથી હું તો બોલી શકું. ફતાએ કહ્યું, ભાઈ રતા, મારાં શેઠાણી તો સાંભળતાં જ નથી. મારું બોલેલ સાંભળે તો ને?

બીજાએ આમ કર્યું હું પણ તેમ કરું તે કેમ ચાલે? આંધળુ અનુકરણ થાય નહિ. પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ રાખવો પડે. જેનું ખાઈએ તેના થઈ રહીએ, નહિ તો નોકરીમાંથી જઈએ.

- લગતી કહેવતો :
- (૧) વગર વિચાર્યું જે કરે, પાછળથી પસ્તાય
 - (૨) હાથનાં કર્યા હેએ વાગે
 - (૩) નહિ ઘરનો નહિ ઘાટનો.

-કાન્તલાલ પટેલ

પરસેવાની કમાણી

સાંભળીને ફૂલ્યો નહોતો સમાતો. એની છાતી ગજગજ ફૂલી ગઈ.

ત્યાં બન્યું એવું કે સાંજનો સમય હતો, ને એક કઠિયારો પોતાના માથે લાકડાનો ભારો લઈને નીકળ્યો.

રાજાએ આ દ્રશ્ય જોયું, ને કઠિયારાને પોતાની પાસે બોલાવી લાવવા માટે સેવકને આજ્ઞા કરી. સેવકે કઠિયારાને વાત કરી. રાજા સાહેબ બોલાવે છે. એટલે કઠિયારો તો બિચારો ભોજ રાજા સમક્ષ હાજર થયો. રાજાએ તેને પૂછ્યું - ‘ભાઈ! તને ખબર નહોતી, આજે મેં આખા નગરના લોકોને ભોજન આપ્યું, ને તું જંગલમાં શું કામ લાકડા કાપવા માટે ગયો? તારે આજે આવો પરિશ્રમ કરવાની શી જરૂર હતી?’

ત્યાં કઠિયારો બોલ્યો - ‘મહારાજ! મને ખબર હતી.’

‘ખબર હતી, તો પછી જંગલમાં લાકડાં કાપવા શા માટે ગયો?’

‘બાપુ સાહેબ! જે માણસ પરિશ્રમ કરીને જે રોટલો ખાય છે, એનો જે આનંદ આવે છે, તેવો આનંદ તમારા બત્રીસ ભોજનમાં ન આવે. અન્નદાતા! પરિશ્રમના સુકા રોટલામાં જે આનંદ મળે તે આનંદ મફતના પકવાનોમાં હોતો નથી. શ્રમ અને પરસેવાની કમાણીનું જ અન્ન પચી શકે. અન્નદાતા! મફતના પકવાન કે મીઠાઈ ન પચે, એટલે તો, હું પરસેવાની કમાણી માટે જંગલમાં લાકડાં કાપવા માટે ગયો હતો. મફતનું ભોજન મને ન ખપે. માફ કરજો, મારા અન્નદાતા મહારાજ...’ કહી રાજાને નમન કર્યું.

રાજા તો કઠિયારાની આ વાત સાંભળી ખુશ થઈ ગયા.

-કરસનભાઈ પટેલ

